

I dagsläget finns 17 antidiskrimineringsbyråer i Sverige, från Luleå i norr till Malmö i söder. Antidiskrimineringsbyråerna är en del av civilsamhället och utgör en plattform för utbyte och samverkan mellan olika aktörer i samhället. Samtliga antidiskrimineringsbyråer arbetar med att kostnadsfritt erbjuda råd och stöd till personer som upplever sig utsatta för diskriminering, samt med att utbilda och bilda opinion i diskrimineringsfrågor i lokala och regionala sammanhang. Till grund för byråernas arbete och som bas för det statliga stödet ligger förordning SFS 2002:989.

Den nuvarande svenska diskrimineringslagen har funnits sedan 2009. Trots detta upplever vi en alarmerande brist på kunskap om lagstiftningen inom i stort sett samtliga områden. Redan i dag utbildar vi årligen tusentals personer inom arbetslivet och utbildningsområdet, inom såväl offentlig som privat och ideell sektor.

Mot bakgrund av den rådande kunskapsbristen rörande diskrimineringslagstiftningen och de nyligen genomförda lagändringarna gällande aktiva åtgärder, ser vi ett ökat behov av utbildningsinsatser i framtiden. Utifrån dagens förutsättningar kan inte antidiskrimineringsbyråerna fylla det behovet i den uträckningen som hade varit önskvärt.

Vi på antidiskrimineringsbyråerna vet att den möjlighet till hjälp, råd, stöd och kunskap som vi förmedlar är bra för den svenska staten. Vårt arbete ökar förtroendet för den svenska staten och förståelsen för det svenska samhället. Det är därför mycket glädjande att stödet till antidiskrimineringsbyråerna har ökat från och med 2018. Dock är den totala summan för stödet detsamma oavsett hur många antidiskrimineringsbyråer som beviljas bidrag. Detta i kombination med att besluten om bidrag fattas för endast ett år i taget, skapar en osäkerhet för befintliga byråer som får det svårt att skapa kontinuitet och att arbeta på ett långsiktigt och hållbart sätt. Remissen Långsiktigt stöd till det civila samhället Ds 2018:13 framhåller behovet av att det statliga bidraget till det civila samhällets organisationer behöver bli mer långsiktiga, förutsägbara och enhetliga. Den tar också upp den viktiga röstbärande funktionen som civilsamhällets organisationer har. Vi hoppas att detta skall möjliggöra för statliga myndigheter att fatta beslut om flerårigt stöd till byråerna.

Vi ser en ökad efterfrågan gällande stöd till individer, information, utbildning och opinionsbildning. Antidiskrimineringsbyråerna kan inte, och ska inte, bära ansvar för detta själva. Vi önskar därför framföra detta till ministern. Vi lämnar skrivelsen som information om våra erfarenheter att ta med sig i det fortsatta arbetet för ett Sverige fritt från diskriminering. Häri återfinns också problem- och frågeformuleringar som vi antidiskrimineringsbyråer förväntar oss få svar på.

INDIVIDENS RÄTTSSÄKERHET

Alla människors lika värdighet och rätt utgör ett av samhällets fundament. Likaså principen om icke-diskriminering som löper som en röd tråd genom de mänskliga rättigheterna, via EU-rätten, till den svenska lagstiftningen. I detta ingår även tillgång till effektivt rättsmedel när ens rättigheter kränks. Frågan om att ha möjlighet att ta sin upplevelse av diskriminering vidare och att via till exempel domstol ha en reell möjlighet till upprättelse är i dag beroende av godtyckliga faktorer. Det är faktorer som individens ekonomiska status, var i landet en individ bor och vilket fackförbund individen eventuellt är medlem i.

EU-rätten förutsätter att medlemsstaterna tillförsäkrar personer som diskrimineras ett lämpligt och effektivt rättsligt skydd. Detta är inte situationen i Sverige idag. Diskrimineringsombudsmannens allt större fokus på tillsyn och antidiskrimineringsbyråernas knappa resurser gör, tillsammans med avsaknaden om förslag kring ändrade regler om rättshjälp och rättegångskostnader, att Sverige inte kan sägas leva upp till sina internationella åtaganden kring rätten att inte bli diskriminerad och rätten till effektivt rättsligt skydd. De idag starkt begränsade möjligheterna till upprättelse vid diskriminering får negativa konsekvenser för såväl den enskilde individen, dennes förtroende för staten och för samhället i stort.

FRAMTIDEN

Idag är antidiskrimineringsbyråerna bärare av ansvaret för att individer som utsätts för diskriminering ska få möjlighet till upprättelse i långt större utsträckning än vad som är acceptabelt. Det civila samhället kan inte och ska inte ta över statens ansvar.²⁽³⁾

Vi ser ett antal områden som fortsatt behöver utredas och frågor som behöver besvaras rörande:

1. Hur skall arbetet mot diskriminering se ut framåt?
2. Ansvarsfördelningen mellan antidiskrimineringsbyråerna och DO
3. Rättegångskostnader

1. Hur skall arbetet mot diskriminering se ut framåt?

I regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (2016/17:29) står det att regeringens uppfattning är att det nationella arbetet med mänskliga rättigheter bör inriktas mot att etablera en sammanhållen struktur för att främja och skydda mänskliga rättigheter. Det står också att förutom att generellt ha en politik för goda villkor för det civila samhället, bör staten specifikt understödja det civila samhällets arbete med mänskliga rättigheter. Ett sådant stöd bör innefatta ett väl utformat system för ekonomiskt stöd till det civila samhällets arbete på området. Därutöver bör former för löpande samråd finnas när det gäller frågor som rör mänskliga rättigheter.

I vårt remissvar rörande Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige (DS 2019:4) framhåller vi att institutionen, om den inrättas, behöver utreda hur en bärande infrastruktur kan byggas för hur mänskliga rättigheter ska efterlevas, från lokal till nationell nivå.

Det har gjorts utredningar och tagits fram förslag på nya myndigheter med fokus på mänskliga rättigheter. Tillsammans med befintliga myndigheter blir det många aktörer inom området mänskliga rättigheter med oklara roller och mandat. Vilken roll är det tänkt att antidiskrimineringsbyråerna skall ha i förhållande till dessa myndigheter och hur skall dessa myndigheter förhålla sig till varandra? Vi undrar hur regeringen avser att arbeta med dessa frågor under den nuvarande mandatperioden och vilka prioriteringar som kommer att göras?

2. Ansvarsfördelningen mellan antidiskrimineringsbyråerna och DO

Varje år möter vi ett ökat antal individer som vänder sig till oss med upplevelser av diskriminering. Vi möts av individer med önskan om hjälp, svar och möjlighet att få upprättelse. I takt med att Diskrimineringsombudsmannen under de senaste åren ändrat inriktning på sin verksamhet utgör tillsyn deras huvudsakliga verktyg. Det gör att antidiskrimineringsbyråerna utgör den enda instansen för många enskilda att vända sig till för stöd och hjälp.

Är det rimligt att antidiskrimineringsbyråerna många gånger skall vara den enda möjligheten för dessa personer att få stöd och upprättelse?

3. Rättegångskostnader

Hur ska våra demokratiska rättigheter garanteras om inte Diskrimineringsombudsmannen eller fackförbunden driver ärenden? Byråerna saknar resurser och förutsättningar att möta upp behoven, samt att individen oftast inte har ekonomi för att bekosta ett eget ombud. Risken att behöva stå för motpartens rättegångskostnader minskar också möjligheten för byråerna att begära adekvata belopp i de ärenden som faktiskt drivs i domstol, vilket i sin tur medför att möjligheten till upprättelse och adekvata ersättningsnivåer minskar för personerna som utsätts för diskriminering.

Avslutningsvis vill vi säga att vi välkomnar initiativ till sakråd mot diskriminering och att vi fortsättningsvis önskar en formaliserad kontakt med ansvarig minister och ansvarigt departement för att kunna diskutera frågor rörande diskriminering kontinuerligt.

Ovanstående text överlämnas till Åsa Lindhagen, Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation, vid sakråd om diskriminering den 26 september 2019.

Undertecknande:

Agera Värmland Antidiskrimineringsbyrån
 Antidiskrimineringsbyrån Norra Skåne
 Antidiskrimineringsbyrån Stockholm Norr
 Antidiskrimineringsbyrån Stockholm Syd
 Antidiskrimineringsbyrån Sydost
 Antidiskrimineringsbyrån Trollhättan
 Antidiskrimineringsbyrån Uppsala
 Byrån mot diskriminering Östergötland
 Civil Right Defenders
 Diskrimineringsbyrån Gävleborg
 Diskrimineringsbyrån Humanitas
 Göteborgs rättighetscenter mot diskriminering
 Malmö mot Diskriminering
 Rättighetscentrum Dalarna
 Rättighetscentrum Norrbotten
 Rättighetscentrum Västerbotten
 Örebro Rättighetscenter

